

El feminisme que es mira al mirall del conservadorisme

Si es vol perllongar la potència del moviment i la seva capacitat de ser primera línia de batalla contra l'extrema dreta, cal apostar per un feminisme – i una esquerra – radicalment democràtics

Núria Alabao

La Universitat de La Corunya acaba de censurar unes jornades sobre prostitució davant la pressió de l'abolicionisme prohibicionista, un sector amb prou poder per impedir que hi parlessin dones que formen part d'organitzacions de prostitutes, sindicats, ONG i acadèmiques. **La majoria d'elles, putes, és a dir, marcades per l'estigma i sense poder per decidir qui té dret o no a parlar a la universitat.** Al contrari d'aquelles que han aconseguit impedir que parlin: algunes de les quals són [alts càrrecs del PSOE](#), encara que [diputades d'Esquerra Unida](#) també s'han manifestat favorables a la censura.

Probablement, hauria estat més difícil impedir que parlessin intel·lectuals famoses antiprohibicionistes, com ara Judith Butler o Nancy Fraser, [com explica Clara Serra](#). Una altra vegada és una qüestió de poder, de capital simbòlic, de qui té dret a construir l'esfera pública i qui és exclosa de la mateixa. Tot i que el debat sigui essencial i estigui lluny de tancar-se, tant en la societat en general com en el moviment feminista.

Al final, les jornades s'han hagut de realitzar en un altre lloc. Aquest atac a la llibertat d'expressió en nom del feminisme i en un àmbit especialment important com és l'universitari, així com l'intent de prohibició del sindicat de treballadores sexuals OTRAS, marquen una frontera: ens trobem en una important cruïlla on **ens juguem ni més ni menys que la capacitat política del mateix moviment feminista o fins i tot la seva possible desactivació.**

Això ja va passar abans

Aquest cicle de mobilització ha tingut molt a veure amb el #MeToo i la violència sexual, i intenta empènyer un canvi cultural essencial, no només en les dones que ens rebel·lem, sinó també en les institucions, entre elles, les que jutgen. Però la recent eclosió feminista també ha estat relacionada amb la consciència de la desigualtat en el treball i amb la possibilitat d'articular un conjunt d'opressions -racials o d'origen, de classe...- en una lluita conjunta que la faci més potent. No obstant això, l'explosió del que sembla ja la inevitable pròxima *sex war* pot fagocitar tota aquesta potència i trencar la unitat d'acció del 8M, ara per ara, l'eina d'organització més consistent que té el feminisme.

L'explosió de la pròxima '*sex war*' pot trencar la unitat d'acció del 8M, l'organització més consistent del feminisme

Les *sex wars* no són una novetat. Als EUA es van produir fortes discussions en el feminisme al voltant de qüestions com la pornografia, la prostitució o la transsexualitat des de finals dels 70 fins a la meitat dels 80 aproximadament. Un fet que serveix per explicar com es relacionen les *sex wars*

amb la pèrdua de capacitat política del moviment dels 70 és l'aliança que es va produir entre feministes abolicionistes com MacKinnon i Dworkin amb l'administració conservadora i neoliberal de Reagan, amb l'objectiu de censurar la pornografia.

Mitjançant aquesta estranya aliança que va aconseguir aprovar algunes restriccions es legitimava, des d'un discurs feminista, l'emergent Nova Dreta -que en molts dels seus elements prefigura a l'extrema dreta actual- i que implicava una reacció conservadora contra les conquestes del Maig del 68. Per a les feministes antipornografia, l'objectiu esgrimit per donar suport a la censura era el de protegir les dones. Però l'acció política mai opera en el buit, i per als conservadors amb els quals es van aliar, la supressió de la pornografia, la qual acusaven de fomentar el sexe no reproductiu i fora del matrimoni, formava part d'una agenda més àmplia que volia revertir les recents victòries del feminisme, mitjançant una croada moral contra l'avortament, els drets reproductius i LGTBI, i les conquestes de les dones en l'àmbit laboral. **L'eclosió d'aquestes sex wars es considera com el fet que marca la fi de la segona onada feminista.**

L'impuls d'alliberament del 68 va ser enterrat per l'aliança del feminisme cultural amb el nou ambient conservador

L'impuls d'alliberament del 68 -que implicava també una reivindicació del gaudi del sexe per a les dones- quedava enterrat així per les propostes del feminisme cultural i la seva aliança amb el nou ambient conservador. Aquest corrent del feminisme radical -coneguda popularment com antisexe- considera que l'opressió de les dones té la seva base en el camp sexual, una àrea de potencial patiment per a les dones on els homes intenten mantenir el seu poder i control exercint violència sexual. Per [Paloma Uría](#), situar el sexe com a base de l'opressió, a més de victimitzar a les dones, condueix a un concepte purità de la sexualitat. Això implica concebre totes les relacions entre homes i dones com llastades per la violència, el que estén un cert pànic i por a la sexualitat. Encara que podria no ser així, a la pràctica es confirma que aquest tipus de feminisme "acaba reclamant, gairebé com a única solució, **que l'Estat protegeixi les dones de la violència masculina**. No hi pot haver plantejament més contrari a l'esperit revolucionari que va inspirar el feminisme en els seus inicis", [diu Uría](#).

A Espanya, i segons la mateixa autora, a partir d'aquest corrent del feminisme, durant alguns anys també es van fer manifestacions contra cinemes X, encara que l'origen de moltes militants feministes que venien de la lluita antifranquista -i contra la seva censura- va donar un abast limitat a aquest tipus d'expressions de caràcter punitivista. No obstant això, aquest debat, juntament amb el de la prostitució, **també va fracturar al moviment feminista espanyol i català a la fi dels 80**. Les accions havien tingut fins llavors un caràcter unitari.

Identitat i feminisme reaccionari

Avui, el feminisme prohibicionista de la prostitució connecta amb un ambient reaccionari en auge. Si el 68 va suposar una lluita directa contra l'ordre cultural jeràrquic i patriarcal i la cerca de més llibertat, la tonalitat afectiva de la política avui està marcada per la necessitat de comunitat. Això s'ha traduït en diferents campanyes d'afirmació identitària o d'imposició de valors, i en guerres culturals, siguin protagonitzades per l'esquerra o per la dreta. **Però l'afirmació identitària pot ser un tret de la política emancipatòria?**

El feminisme prohibicionista de la prostitució connecta amb un ambient reaccionari en auge

No hi ha vida política sense comunitat. La pregunta és com es construeix i sobretot, a qui s'exclou. Més que per la creació de comunitats alternatives amb els seus propis valors -característica de la història del moviment obrer no partidari- on es donava forma a institucions pròpies -ateneus, escoles, sindicats-, avui, les comunitats de pertinença sovint es defineixen pel que exclouen, bàsicament a partir de formes expressives i de comunicació -en xarxes o mitjans-. Això comporta una acció política que consisteix en autèntiques creuades morals d'afirmació personal i de la mateixa comunitat política -com fa també l'extrema dreta- basades en l'ètica personal, que mira de fer-se extensiva a la resta per la força. Bona part d'elles, com les relacionades amb les *sex wars*, acaben referenciades a l'Estat en la demanda de polítiques públiques de caràcter penal o prohibicions com a solució a tots els problemes socials.

Precisament, **la qüestió de la prostitució està funcionant com una d'aquestes identitats polítiques abans que com un moviment**. El que hem anomenat feminisme cultural -que avui viu un revifament-, amb la seva teoria de la sexualitat com a espai permanent de perill per a la dona ha esdevingut un poderós aglutinant. Per a això es defineix una categoria estàtica de dona que s'oposa a una altra identitat blindada que seria la masculina, [com explica Uría](#), i a la qual es defineix gairebé com a enemic. Però **si el feminisme es construeix com una identitat es tanca i perd la seva capacitat de fer aliances**: amb els homes -que també tenen molt a guanyar amb la revolució feminista- però també entre nosaltres.

Aquesta política com a identitat té una altra conseqüència fosca: els intents d'excloure a les transsexuals, una cosa difícil de justificar en el marc del feminisme però que té ple sentit per a les que viuen la categoria política de dona com una qüestió identitària. El que primer va ser una discussió aparentment teòrica està servint avui per anar en contra dels avenços legislatius per a les trans, com és la despatologització de la seva identitat -que no hagin de ser considerades malaltes per poder canviar els seus noms o ser operades-. Una altra batalla en la qual aquest feminisme reaccionari s'alinea amb la ultradreta. És el mateix que diu que les lluites de les dissidències sexuals -LGTBIQ- no haurien d'incumbir al feminisme. Tot això com si el feminisme fos un lloc de privilegi que calgués protegir de la inclusió d'altres persones o lluites, quan **precisament és la suma de més demandes i mobilitzacions el que potencia el moviment**.

Exclusió i tancament són definitoris de les polítiques identitàries. [Segons Paloma Uría](#), aquesta clausura el converteix en reactiu, doctrinari i dogmàtic (les que fixen l'ètica feminista i donen carnets). Perquè, quin tipus de política es pot fer des de la identitat si està en joc el que et defineix? "És un feminisme que decideix quins són els interessos de la dona, estableix l'ètica feminista, fixa la sexualitat feminista normativa i, finalment, sentència qui o què és feminista o no ho és", [diu Uría](#). Qui se surt de la doctrina és ajusticiada a la plaça pública.

Crems a la plaça

Precisament aquesta "actuació" de la identitat té molt a veure amb les reaccions enfurismades a què estem assistint aquests dies contra les treballadores sexuals que reivindiquen drets i les feministes que els donen suport. Les xarxes socials són un autèntic vesper on dones que es diuen a sí mateixes feministes acaben, no només convertint en víctimes totes les prostitutes i negant la seva capacitat d'agència -i sorprenentment també el seu dret a expressar-se en públic- sinó també arribant a la seva deshumanització. Això implica que aquestes activistes han de suportar menyspreus i insults brutals no només a través de les xarxes, sinó també en manifestacions feministes, com va succeir l'any passat a la manifestació del 25N a Sevilla -paradoxalment, convocada contra la violència-.

Aquest ambient provoca que companyes que es consideren abolicionistes però no estan a favor de mesures punitivistes o prohibicionistes -perquè empitjoren la vida de les prostitutes o no creuen que

siguin la solució- confessen en privat que no s'atreveixen a pronunciar-se públicament per les conseqüències: els atacs, però també pels processos d'exclusió que es poden produir. "Et deixen de convidar a xerrades o de publicar", i fins i tot "et retiren la paraula". Sí, **les comunitats polítiques tenen mitjans de fer-te tornar al carril**, o almenys, fer-te callar si no ets a la nova ortodòxia. I encara més si aquest camp està relacionat amb el poder, com succeeix en aquest cas, per la vinculació amb determinats partits de govern.

A qui és funcional aquesta *sex war* ?

Pel que fa als interessos del PSOE en aquesta temàtica, José Ángel Brandariz ho explica en el marc de la restauració política que ha succeït a la crisi i el seu moment d'obertura. El PSOE té la voluntat d'afirmar-se com a partit d'Estat i d'ordre, "per provar que té condicions per cooptar i desactivar els dissensos". **La qüestió de la prostitució és perfectament útil per a dividir al moviment feminista en un moment en què potser la potència de la vaga feminista es veu poc convenient**, massa radical en els seus continguts.

No seria útil per a un partit de govern despotenciar la jornada del 8-M amb dues convocatòries diferents?

És contra aquest "feminisme del 8M" -com l'anomena encertadament Almeida-, el de base, el dels continguts que posicionen demandes materials i de justícia social, contra el qual el PSOE actua. Precisament, [l'abolicionisme és útil per a apropiarse del capital polític del feminisme](#) alhora que es manifesta com a eina perfecta de divisió -que pretén l'arraconament de les posicions més transformadores - i funcional a l'esborrament de qualsevol altra qüestió de l'agenda. L'any passat ja es va intentar actuar en les assemblees de preparació del 8M i aquest any tornarà a passar. Per ventura, no seria útil per a un partit de govern liquidar la manifestació unitària i així, despotenciar aquesta jornada de lluita amb dues convocatòries diferents?

Més enllà dels partits, per al moviment feminista en el seu conjunt, el feminisme identitari pot suposar un cant del cigne: per la seva divisió, la seva deriva autoritària -que convida poc a la suma i l'alegria d'intentar canviar les coses juntes i que expulsa a les que no estan disposades a guerres sense presoners- i la seva encapsulació temàtica en un debat sense solució ni possibilitat d'acord -almenys si no es planteja en altres termes-. Les formes reaccionàries d'anul·lació de les discussions impedeixen els matisos en un tema que és realment molt complex. Per exemple, fan que ens perdem les diferències en les demandes de les treballadores sexuals, que no totes proposen el mateix. **Una altra conseqüència fatal de l'anul·lació del debat és la impossibilitat d'acordar una agenda per confrontar el tràfic de persones amb fins d'explotació sexual**, en un moment en què la força del moviment podria dirigir cap a aquesta urgent qüestió.

La lliçó del feminisme nord-americà ens ensenya que si es vol perllongar la potència del moviment feminista i la seva capacitat de seguir exercint de primera línia de batalla contra l'extrema dreta cal apostar per un feminisme -i una esquerra- radicalment democràtics. En les formes entre nosaltres, però també en la defensa de la llibertat d'expressió i la resta de drets individuals. Un feminisme que no doni suport a lleis o accions destinades a retallar-los en un moment d'emergència de les forces il·liberals, perquè sempre s'acaben tornant contra les de baix.

Donar més eines al sistema penal en nom del feminisme reforça el marc seguritari de l'ultradreta

Com també ens ensenya la història, cal preservar l'autonomia i imaginació política del moviment per no diluir la seva força únicament en demandes a l'Estat. **No tot ho pot arreglar el sistema penal, cal apostar per seguir construïnt en el social.** Aquelles mesures destinades a penalitzar la prostitució al carrer o a impedir-la -contingudes al programa del PSOE- entren de ple en aquest marc punitivista que sempre és funcional a l'exclusió de les que no tenen poder. Donar més eines al sistema penal en nom del feminisme, a més, reforça el marc seguritari de l'ultradreta. Molts altres europeus, inclòs Vox, demanen un augment de penes per agressions sexuals en nom "de les dones", i donarien suport ferventment a la prohibició de la prostitució.

Finalment, com [diu Silvia Federici](#), "el moviment feminista ha de comprendre que no es pot canviar el món només canviant les nostres identitats. S'han de canviar les condicions materials de la nostra vida".